

Чим цікава дипломатія?

Коли ми говоримо про дипломатію, то пересічному громадянину спадає на думку образ людини, одягнутої у фрак чи смокінг, з краваткою-метеликом, у лакових черевиках. Звичайно, на прийомі, з келехом шампанського. Такий стереотип з'явився завдяки белетристам, які й гадки не мали, що таке дипломатична робота і хто такі дипломати.

Ще один міф про дипломатів – вони постійно кажуть неправду та прагнуть ввести в оману своїх співрозмовників.

Ця невеличка стаття є спробою розповісти правду про дипломатичну роботу та дипломатів. Таке право дає мені більш ніж 25-річний досвід дипломатичної служби, у т.ч. першим секретарем, радником посольства Радянського Союзу, Надзвичайним та Повноважним Послом України, заступником міністра закордонних справ.

Класичне визначення дипломатії міститься в «Оксфордському словнику англійської мови»: «Дипломатія – це здійснення міжнародних відносин шляхом переговорів; сукупність засобів, що їх використовують послы й посланники з метою забезпечення переговорного процесу».

Водночас «Українська дипломатична енциклопедія» за редакцією Л.В. Губерського визначає: «Дипломат – посадова особа, що виконує функції здійснення офіційних зовнішньо-політичних зносин своєї країни з іноземними державами. Дипломати знаходяться на дипломатичній службі своєї держави, мають відповідні дипломатичні ранги й виконують роботу з ведення міжнародних переговорів, укладення міжнародних договорів, вивчення стану міжнародних відносин тощо».

Що це все означає на практиці? Україна як суверенна, незалежна держава виконує внутрішні та зовнішні функції. Щодо останніх, то вони характеризуються як основні напрями діяльності держави за її межами у взаємовідносинах з іншими державами, міжнародними організаціями, світовими громадськими організаціями і світовим співтовариством у цілому. До цих функцій належать: організація співробітництва з іншими суб'єктами міжнародних відносин, захист державного суверенітету, підтримка миру в регіоні та світі, боротьба з міжнародним тероризмом, захист прав своїх громадян за кордоном, культурний та освітній обмін тощо.

Забезпечення зовнішньої функції держави покладається головним чином на дипломатичну службу і здійснюється за допомогою дипломатії та дипломатів.

Усе це потребує від дипломатів не лише глибоких знань іноземних мов, дипломатичної науки, а й спеціальних знань у сферах, якими опікується той чи інший диппредставник у країні перебування. А це й економіка, і внутрішня та зовнішня політика, і культура, історія, гуманітарна та військова сфери, наука, освіта. Щодо посла, то він повинен знати і вміти використовувати на практиці все це разом.

При цьому такі знання повинні бути ґрунтовними, щоб дипломат був спроможний детально проаналізувати ту чи іншу проблематику країни перебування і зумів спрогнозувати майбутній розвиток подій. Адже ця аналітика потрібна керівництву його країни для проведення ефективної політики стосовно певної держави.

Пригадую, коли працював послом України в Угорщині, ми зробили аналіз внутрішньополітичної ситуації в країні напередодні виборів у парламент і спрогнозували результати виборів. Наші прогнози щодо партій-переможниць виправдалися до сотих процента.

Дипломатична робота тяжка, рутинна, але надзвичайно цікава. Вивчати країну перебування не тільки привабливо з огляду на пізнавальний процес, а й корисно в плані порівняння з аналогічною практикою своєї країни. Це особливо важливо, коли керівництво країни прислухається до твоєї інформації, враховує чужі помилки чи, навпаки, використовує досягнення іноземної держави в певній царині під час здійснення внутрішньої політики.

Дипломат живе в країні перебування в середовищі, яке докорінним чином відрізняється від українських реалій. Це і культура, і народні традиції, і релігія, і мова. До цього всього потрібно звикати, прилаштовуватися. Колись професор Дипломатичної академії СРСР вчив мене: якщо ти не любиш країну перебування, її народ, то краще не їдь туди працювати. І це дійсно так. Можна ввести в оману одного, двох, ну трьох, але зробити це з усіма нікому не вдасться.

Дипломатичної роботи це також стосується. Мистецтво дипломата – в межах дозволеного донести співрозмовникові свою правдиву позицію, прагнути її відстояти і досягти позитивного результату для своєї країни.

Звичайно, багато залежить від особистої культури. Знання літератури, музики, театру, мистецтва країни перебування створюють ту базу, на основі якої дипломат може завоювати повагу у своїх візаві в країні перебування. У Дипломатичній академії в Москві, де я вчився, нас навіть навчали грати у великий теніс. Це знадобилося мені під час дипломатичної роботи – допомагало встановлювати корисні контакти з провідними політиками країни, послами інших країн, пересічними громадянами.

Окремо потрібно сказати про знання дипломатичного протоколу та етикету. Вже згадана мною «Українська дипломатична енциклопедія» дає таке визначення: «Дипломатичний протокол – сукупність загальноприйнятих норм, правил, традицій і умовностей, яких дотримуються уряди, державні установи, відомства закордонних справ, дипломатичні представництва, місії та представництва, офіційні особи та члени їхніх родин у міжнародному спілкуванні».

Саме дипломатичний протокол має передбачити, як під час ділової зустрічі застосувати всі способи демонстрації поваги однієї держави до іншої, однієї офіційної особи до іншої. Протокол однаковий як за горизонталлю, так і вертикаллю, незалежно від держави. Особливо слід зважати на національні нюанси. Українці, наприклад, зустрічаючи гостей, подають їм хліб-сіль, а в Індії одягають на шию квіткову гірлянд, у Шрі-Ланці посипають сотнями пелюстків троянд.

Про всі секрети дипломатичного протоколу та етикету ми розповідаємо своїм студентам. Вчимо їх, як правильно одягатися, взуватися, як поводитися в різних ситуаціях, під час протокольних заходів, у тому числі за столом.

Студент, який це опанує, може сміливо входити у складне сучасне життя, буде в ньому цілком конкурентоспроможним та досягне великих успіхів.

Молода людина з дипломатичною освітою має великі переваги на ринку праці. Тому що вона може знайти достойні відповіді на виклики сьогодення.

.....

Д.І. Ткач,
професор, доктор політичних наук,
проректор з міжнародних зв'язків,
завідувач кафедри міжнародних відносин та суспільних комунікацій
Університету «КРОК»